

Ihor Tarloпов
*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Economic Modeling,
Accounting and Statistics
Oles Honchar Dnipro National University*

Тарлопов І.О.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічного моделювання, обліку та статистики
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-639-3-52>

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF TEACHERS' DIGITAL COMPETENCES IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Цифровізація освіти є пріоритетом сучасного світу, адже володіння цифровими технологіями стало необхідною умовою якісного навчального процесу. Педагог із високим рівнем цифрової компетентності не лише ефективно навчає, а й адаптує освітній процес до викликів цифрової доби. COVID-19 у 2019-2020 роках змусив освітні системи по всьому світу перейти на дистанційне навчання, а подальші виклики, зокрема повномасштабна війна в Україні, лише підсилили потребу у впровадженні технологій. У 2022-2023 роках українські педагоги опановували онлайн-інструменти в умовах блекаутів, міграції, кризової нестабільності. Цей досвід виявився не лише викликом, а й каталізатором цифрового розвитку.

У світі простежується спільна стратегія щодо формування та підвищення цифрових компетентностей педагогів, яка спирається на єдині стандарти, системний розвиток навичок і адаптацію до нових викликів цифрової доби. Однією з провідних тенденцій є створення міжнародних рамок компетентностей: зокрема, ЮНЕСКО розробило Рамку ІКТ-компетентності вчителів [1], яка охоплює 18 ключових компетентностей і понад 60 завдань. У свою чергу, Європейський Союз запровадив модель DigCompEdu [2], що визначає 22 компетентності у шести сферах професійної діяльності педагога. Ці підходи були адаптовані в національні системи таких країн, як Австрія, Ірландія, Естонія, Литва, Іспанія, що підкреслює визнання цифрових умінь як одного з базових компонентів сучасної освіти [3].

Не менш важливою є систематизація процесу підвищення кваліфікації: у багатьох країнах світу професійний розвиток більше не зводиться до

одноразових ІТ-курсів, а охоплює безперервне навчання протягом усієї кар'єри. Такі компетентності вже інтегровані у процедури атестації та просування вчителів. У цьому контексті активно використовуються стандарти ISTE [4], які задають чітку траєкторію цифрового розвитку педагога – від базових навичок до впровадження інноваційних практик з використанням цифрових інструментів, онлайн-платформ та сучасних методик.

Окремо виділяється тенденція до розширення спектра навичок, необхідних у цифрову добу. Сучасні вчителі повинні володіти не лише класичними ІКТ-інструментами, а й вміти працювати з великими даними, хмарними сервісами, штучним інтелектом, а також забезпечувати цифрову безпеку. Країни-лідери у сфері освіти вже розробляють настанови для етичного, ефективного та методично обґрунтованого використання AI у викладанні [3]. Це підсилює вимогу до педагогів навчатися безперервно та гнучко реагувати на зміни. При цьому важливо не лише володіти технікою, а й інтегрувати її в освітній процес так, щоб вона сприяла розвитку учнів, їхній мотивації та глибшому розумінню матеріалу.

Україна загалом слідує основним світовим тенденціям у розвитку цифрових компетентностей педагогів [5], але водночас має власний контекст, який визначає особливості реалізації цих процесів. Орієнтуючись на європейські моделі, країна розробила власні нормативні документи, зокрема Концепцію розвитку цифрових компетентностей і Рамку для педагогічних працівників, затверджені у 2021 році. Ця рамка структурно наближена до DigCompEdu, охоплює п'ять сфер та двадцять дві компетентності, й стала фундаментом для оновлення освітніх програм, курсів підвищення кваліфікації та методичних підходів. Впровадження стандарту дозволило подолати попередню фрагментарність у вимогах до цифрової грамотності вчителів, а подальшим кроком стало створення інструментів для її практичного застосування від навчальних матеріалів до сертифікації.

Крім нормативного базису, в Україні активно розвивається інфраструктура підвищення кваліфікації. Онлайн-платформа «Дія.Цифрова освіта» пропонує велику кількість безоплатних курсів для педагогів, а мережа офлайн-хабів забезпечує очну підтримку [6]. Суттєвий вплив мають і громадські ініціативи, зокрема, EdCampUkraine, та активні професійні спільноти, які сприяють обміну досвідом і поширенню інновацій. Особливо стрімкий прогрес відбувся під час пандемії COVID-19 [7], коли вчителі були змушені опановувати цифрові платформи й інструменти дистанційного навчання, а згодом почали самостійно створювати контент, вести освітні блоги чи експериментувати з інтерактивними технологіями. Попри це, залишається нерівномірність у рівні цифрових компетентностей: частина вчителів продовжує обмежено використовувати технології через перевантаження, відсутність підтримки

або мотивації. Цей виклик резонує з глобальною картиною, де керівники освітніх закладів зобов'язані забезпечити сталі ІТ-модулі та наставництво для підтримки педагогів на різних етапах цифрового розвитку [8].

Окремий вимір українського досвіду пов'язаний із контекстом війни. Після 2022 року цифрові технології стали не просто інструментом модернізації, а критичним засобом для збереження освітнього процесу. Вчителі опанували роботу в умовах блекаутів, віддалене викладання з-за кордону, асинхронні формати навчання та нові способи підтримки учнів. Така адаптивність і гнучкість стали предметом міжнародної уваги й підкреслили потенціал українських педагогів до стійкого реагування на кризові обставини. Накопичений досвід значно прискорив цифрову трансформацію, і тепер ключове завдання інтегрувати ці здобутки у системну підготовку, щоб у майбутньому цифрові навички не були вимушеним засобом виживання, а органічною частиною щоденної практики вчителя.

Україна послідовно зміцнює цифрову спроможність педагогів і формує власну траєкторію розвитку в цій сфері. На державному рівні визначено чіткі орієнтири цифрової грамотності, затверджено відповідні рамки та стандарти, які інтегрують європейський досвід у національну політику. Завдяки цьому оновлюються програми підвищення кваліфікації, розширюються можливості професійного навчання та модернізується інфраструктура, що забезпечує педагогам доступ до сучасних технологій і методичних інструментів. Такий підхід дозволяє поступово формувати цілісну систему цифрової підготовки вчителів, здатну відповідати викликам часу. Проте залишається проблема нерівномірного рівня володіння цифровими інструментами серед педагогів, а також потреба у подальшому стимулюванні їхнього професійного зростання. Міжнародна практика доводить, що успішність забезпечує комплексне поєднання чітких рамок, якісного навчального контенту, мотиваційної підтримки та належного технічного забезпечення. Україна розвивається саме у цьому напрямі, а поглиблення євроінтеграції сприяє динамічному прогресу.

Отже, формування цифрових компетентностей педагогів стає визначальним чинником якості сучасної освіти, адже саме від рівня цифрової підготовки вчителя залежить ефективність реформ і готовність молоді діяти в умовах цифрової економіки. Світовий досвід показує: держави активно інвестують у стандарти, професійний розвиток педагогів та розбудову цифрової інфраструктури. Україна, орієнтуючись на ці підходи, вибудовує власну модель цифрової трансформації освіти. Подальший розвиток вимагатиме гнучкого запозичення міжнародних практик, постійного аналізу нових викликів і посилення підтримки вчителів у здобутті актуальних цифрових навичок. Інвестиції в цифрову компетентність педагогів становлять важливий внесок у конкурентоспроможність країни, стійкість освітньої системи та інноваційний розвиток майбутніх поколінь.

Література:

1. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers (Version 3). Paris, 2018. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265721.locale=en> (дата звернення: 17.11.2025).
2. European Commission, Joint Research Centre. Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu). Luxembourg, 2017. URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en (дата звернення: 17.11.2025).
3. OECD. OECD Digital Education Outlook 2023: Towards an Effective Digital Education Ecosystem. Paris, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1787/c74f03de-en> (дата звернення: 17.11.2025).
4. ISTE. ISTE Standards for Educators. International Society for Technology in Education. URL: <https://iste.org/standards/for-educators> (дата звернення: 17.11.2025).
5. Міністерство цифрової трансформації України. На порталі Дія.Цифрова освіта з'явилися три нові Рамки цифрових компетентностей: для підприємців, держслужбовців і освітян. 08.12.2021. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/na-portali-diyatsifrova-osvita-zyavilisya-tri-novi-ramki-tsifrovikh-kompetentnostey-dlya-pidpriemtsiv-derzhsluzhbovtziv-i-osvityan> (дата звернення: 17.11.2025).
6. Міністерство цифрової трансформації України. «Ноутбук кожному вчителю»: доставлено понад 27 тисяч ноутбуків. 03.12.2021. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/noutbuk-kozhnomu-vchitelyu-dostavleno-ponad-27-tisyach-noutbukiv> (дата звернення: 17.11.2025).
7. Самко А.М. Цифрова компетентність педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти. *Освітня аналітика України*. 2021. № 2 (13). С. 33–43. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2021-2-33-43> (дата звернення: 17.11.2025).
8. UNESCO (Beijing Office). Ministry of Education, UNESCO, and ICDL Asia launch Teachers' Digital Skills Training Pilot Project in Mongolia. 04.10.2024. URL: <https://unesco.org/en/articles/ministry-education-unesco-and-icdl-asia-launches-teachers-digital-skills-training-pilot-project> (дата звернення: 17.11.2025).